

in articulo mortis. 140. & seq. Non requiritur tamen consensus agnatorum ab intestato venientium, nisi clausula inserta exigeret consensum eorum, quibus legitimatus succedere intendit. fol. 329. n. 141.

Potestas legitimandi convenit solis illis Principibus, qui Superiorem non agnoscunt, quoad suos subditos. fol. eod. n. 142.

In terris Ecclesie potest Papa liberè legitimare, in terris verò alienis non nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus, tunc tamen indirectè & per consequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia. eod.

Legitimus in uno territorio, non gaudet effectibus illius in alio territorio. fol. eod. n. 143.

In supplicatione pro legitimatione, exprimentum est, an sit naturalis, spurium, aut incestuosum: an per Statutum excludantur filii: item qualitas feudi, si ad aliud petit legitimari. fol. eod. num. 144. & seq.

Lenocinium.

Tomo 6.

Lenocinium est prostitutio, vel pellectio aliquis femina à se distincta ad actum venereum, quæ sit causa. fol. 140. n. 367.

Parentum exponentium suas filias aut neptes etiam non legitimas, pœna est, ut amittant patriam potestatem, & ad metalla condemnentur de jure civili. Hodie ultimo supplicio afficiuntur jure Novell. fol. 141. n. 369. & seq.

Maritus leno uxoris, punitur pœnâ adulterij. num. 370.

Sufficit unicus actus. n. 371. Imò sufficit non impedivisse sponte ruentes, lucri causâ. n. 372. Neque etiam requiritur actualis consecutio lucris. fol. 142. n. 375.

Qui personas extraneas prostituunt, aut cum lenocinio sollicitant, passim ex consuetudine mitius puniuntur, v.g. exilio, numellis, aurium mutilatione, fustigatione. n. 376. & seq.

A pœna ordinaria non excusat lenonem necessitas seu paupertas. n. 378.

Lex.

Tomo 1.

Lex strictè sumitur pro Decreto Imperatoris, Regis, aut Populi, unde dicuntur illarum Interp. Legistæ. f. 1. n. 2.

Strictius est pars Juris Civilis, & definitur: quod Senatorio Magistratu, vel Consule, interrogante populum constituit. n. 3.

Lex an sit favorabilis, videndum, an favor ab odio possit separari, & eatenus erit amplè interpretationis, & strictæ, quatenus odium continet. f. 2. n. 6. Si non possit separari, spectanda est Intentio legis, an voluerit primariò favere, & amplia-

L.

tioni favoris nil aliud obstat. n. 7. & 8. ubi exemplis declaratur.

Lex est Rationalis Ordinatio ad bonum Commune, ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata. Unde absque Promulgatione lex ne quidem remore obligat. f. 4. n. 11.

Lex ex intentione Legislatoris potest statim à puncto promulgationis obligare. f. 4. n. 13. Defacto tamen leges Cæsareæ obligant primò post lapsum duorum mensium à publicatione in singulis provincijs. nu. 14. Statuta provinciarum post duos menses à promulgatione in Curia. 15. Constitutiones & Diplomata Pontificum statim à promulgatione in Curia Romana, exceptis legibus irritantibus contractus, & secundum aliquos, Revocatorijs Privilegijs & Indulgentiarum. 17. Elapsis duobus mensibus præsumitur quis legem scivisse, nisi ignorantiam semiplene probet, & tunc potest admitti ad juramentum supplementum. 20.

Lex Ecclesiastica etiam inferiorum Prælatorum, potest obligare etiam contradicentes. f. 5. nu. 24. Neque ad legem Civilem est opus acceptatione ut obliget. 25. & defacto ita obligat, nisi aliud exprimitur. 26.

Lex stabilitatem accipit post decennium, intra quod si usum non recipiatur, est desuetudine abrogata, etiam ignorante legislatore. f. 6. n. 27.

Legis frequens statim violatio, sciente nec puniente legislatore, excusat reliquos ab observatione etiam necdum elapso decennio. f. 6. n. 30. Major pars populi non observantis legem, debet esse respectivè ad talem provinciam, cujus vivendi ratio exigit proprias leges. n. 31.

Lex ut differt à Consuetudine, potest non esse scripta. f. 7. n. 34.

Legis Materia possunt esse actus non solum justitiæ, sed etiam aliarum virtutum. Non tamen Actus merè interni, nisi in Subditis Regularibus. f. 7. n. 36.

Lex tam Civilis quàm Canonica potest obligare graviter in conscientia. f. 8. n. 37. Quando autem sic obliget, ex modo præcipiendi colligi potest. 39. maxime verò ex gravitate materiæ. 40. Gravitas autem materiæ colligenda ex fine legis, qui sine gravi obligatione non obtineretur. 41.

Lex continens verba præceptiva vel prohibitoria, etiam si adjiciatur pœna, obligat in conscientia, nisi vel materia non patiatur, vel lex ipsa aliud indicet. f. 9. n. 45. Purè pœnalis, quandoque. 46. non tamen semper. 47.

In ferenda lege obligatoria, debet Legislator attendere ad Statum & conditionem personarum. f. 9. 48.

Lex intendens primariò bonum privatorum, non solet obligare cum gravi incommodo: bene tamen

L.

tamen si intendat bonum publicum primariò. fol. 10. n. 50. ubi exempla.

Legi satisfit etiam absque reflexa intentione satisfaciendi, imò & per actum vitium ex circumstantia extrinseca. fol. 10. n. 51.

Legis duplex vis: Directiva, obligans in conscientia: Coactiva, faciens reum pœnæ à legislatore infligendæ. fol. 11. n. 52. Legislator partialis etiam vi coactiva tenetur. 53. Vi directiva legislator non aliter tenetur, quàm quatenus lege naturali debet se conformare tanquam caput membrum. 54. non peccat tamen mortaliter, & cluso scandalo. 55. Neque tenetur se conformare Statutis particularibus à se confirmatis. 56. Nullus actus Principis est nullus ex lege Principis. 57.

Lex potest obligare existentem extra territorium ad ponendum effectum in territorio. fol. 12. n. 58. aliter extra territorium obligare non potest. 59. & seqq. Imò non tenetur legibus sui territorij, qui ad declinandam legem aliò se conferret. fol. 13. n. 65. Quando tempus implendæ legis incepti in tuo territorio, & ante discessum potest impleri, non autem amplius postea post ingressum alterius territorij, tenetur subditus ante discessum satisfacere, nec excusatur, quòd lex in altero territorio non obliget. 66. & seq. Lex obligans indivisibiliter ad actum divisibilem, non stringit eum, qui vult intra tempus exire ex territorio. fol. 14. n. 68. & seq. Rediens ad territorium obligatur, si in altero necdum legem indivisibiliter obligantem transgressus est. 71. Qui legem implevit in alio territorio maturius obligante ad eundem actum, non tenetur iterum implere in proprio territorio seriùs obligante. eod.

Lex respiciens delictum in territorio consummatum, tenet delinquentem existentem extra territorium. fol. 14. n. 72.

A ccedens ad aliud territorium animo ibi permanendi sufficiente ad acquirendum domicilium vel quasi, tenetur legibus illius loci: secus, ad leges saltem circa contractus sortitur forum, ut possit conveniri, etiam si per procuratorem contrahat. fol. 15. n. 73. quod tamen intelligendum de illis contractibus, qui ex natura sua, & intentione et contractuum admittunt executionem in loco contractus. 74.

Peregrinus transiens per locum, tenetur illis legibus, quæ sunt juris communis, etiam si essent abrogatæ in loco domicilij. fol. 15. n. 74. item tenetur Statutis particularibus, quæ etiam in loco sui domicilij observantur. 75. Item illis, quorum vicinatio æquè esset damnosa à peregrinis ac ab incolis. eod. extra hos casus non tenetur peregrinus Statutis illius loci ubi transit. fol. 16. n. 76.

Vagabundi tenentur legibus locorum ubi obiter existunt. fol. 16. n. 79.

Clericorum & Religiosorum obligatio servandi leges Civiles non præjudicantes immunitati,

non provenit adequatè à lege naturali obligante ad conformitatem, fol. 17. n. 83. & hæc obligatio datur, prædicendo, an directè à legibus civilibus veniat. 84. sufficit tacita approbatio Pontificis, ut teneantur se illis legibus conformare. 85. An obligentur legibus municipalibus quæ sunt contra jus commune, pendet ex consuetudine. 88.

Pueri universim obligantur legibus quarum materia aliud non exigit, vel intentio legislatoris per legem aut consuetudinem declarata. fol. 19. num. 92.

Infantes, ne quidem si malitia suppleat ætatem, legibus obligantur. fol. 19. n. 94.

Potest lex obligare ad pœnam ab ipso delinquente exequendam, si non sit nimis acerba. defacto tamen semper requirit sententiam saltem declarationis criminis. fol. 19. n. 96. & seq. Fere omnes privantes jure quæsto, obligant primò post declarationem delicti, exceptis Censuris & Irregularitate, & (in quorundam sententia, alijs contradicentibus) pœnâ abstinendi à petitione debiti ob incestum. fol. 20. 98. pœnâ autem privantes jure acquirendo, incurruntur absque omni sententia. 100.

Lex privans ipso facto, ipso jure duo operatur: primum, ut delicto judicialiter cognito & declarato, non expectatà condemnatoria sententiâ, teneatur reus pœnam exequi, v.g. cedere beneficio: secundum, quòd actus post delictum celebrati irritari possint. fol. 20. n. 101.

Quomodo excuset ignorantia pœnæ & legis pœnalis, vide Ignorantia.

Lex potest actus irritare alioquin futuros validos. fol. 21. n. 105. & seqq. Irritatio non enervatur per ignorantiam illius, nisi talis irritatio esset pœnâ extraordinaria. 108. & seqq. & fol. 22. num. 111.

Lex irritans actum in favorem agentis, teneatur etiam invitam. fol. 22. n. 113. & seq. Si tamen irritatio cederet in præjudicium illius cui lex favere vult, nullam vim haberet. 115. ubi refertur exemplum. n. 116.

Lex prohibens actum, non hoc ipso irritat illum, universim loquendo, licet à potiori verum sit, præsertim de lege Civili. fol. 23. n. 117. & seq.

Lex requirens aliquid observandum ab eo, cui tunc actus tribuit potestatem agendi, censetur velle requiritum ad substantiam pertinere, nisi talis modus jure communi accidentaliter sit. secus si jam antè habet potestatem agendi, in dubio præsumitur requiri ad substantiam. fol. 23. n. 119.

Quomodo contra legem possit præscribi, aut consuetudine abrogari, aut obligatio præter legem induci, vide, Consuetudo.

Legum interpretatio à viris doctis, præsertim Jurisperitis facta, nõ quidem habet vim legis, facit tamen

tamen ut Judices & Dicasteria possint eam tute sequi. Imò si est communis omnium, inducit obligationem eam sequendi. fol. 48. n. 277.

Interpretanda est lex secundum sensum proprium verborum, & quem primâ fronte præferunt, nisi ex circumstantiis aliud colligatur, aut lex iniqua esset, nisi verba impropriarentur. fol. 48. n. 278. aut nisi esset purè favorabilis. 278. Deinde initium legis, & ratio ejus observanda. 279. Nova interpretanda est secundum antiquam, si quæ similis exstat. 280. ubi pulchrum exemplum. Rescripta Justitiæ etiam secundum Jus commune accipienda, etiam cum aliqua verborum impropriatione, aut transpositione. 281. ubi casus ponitur.

Legis Interpretatio purè extensiva, ad casum in mente legislatoris non comprehensum, non est licita, benè tamen Comprehensive. fol. 49. num. 283.

Licitum est Jureconsultis & Judicibus, (cum non poterint omnes casus legibus comprehendere) imò probabiliter obligantur procedere à similibus ad similia, hoc est in occurrente casu non expresso, habente tamen similitudinem cum expresso, judicare ad normam expressi in lege, & sic dicitur Casus non expressus non esse omisus. fol. 50. nu. 284. ubi exemplum. Ob similitudinem tamen rationis in lege positæ, non licet extendere ad casum in quo similis ratio locum haberet. 286. Imò nec ob identitatem rationis licet semper extendere per interpretationem comprehensivam, sed tunc solum, quando alioquin ex lege sequeretur iniquitas aut absurditas. 289. & seq. ubi illustratur exemplis.

Lex prohibens, præcipiens, puniens vel irritans, non extenditur ad actum jam perfectum, benè tamen ad actum tantum inchoatum, nisi aliter expressè cautum sit. & sic dicitur respicere futura, non præterita. fol. 51. n. 293. Remittens debitam delinquentibus pœnam, ad solos delinquentes tunc existentes extenditur, non ad futuros. 294.

Lex indistinctè loquens, ita est restringenda, ut non cedat in præjudicium innocentis. idem dicendum de Rescriptis Justitiæ. fol. 52. n. 296. Item restringenda est ad rationem legis, in quo tamen error cavendus est, ut per exempla declaratur. n. 297. & seq. Per Episcopiam etiam restrictio fieri potest. n. 300. vide *Episcopica*. De Dispensatione in lege, vide, *Dispensatio*, & *Privilegium*.

Libellarius Contractus.

Tomo 3.

Celebratur iste contractus, quando Vasallus vel Emphyteuta concedit alteri rem Emphyteu-

ticam, certâ annuâ pensione sibi retentâ. fol. 120. n. 473. Differt ab Emphyteuti, quòd hæc concedatur à domino directo, & quòd etiam non mutato possessore, renovetur anno vigesimo nono, datâ certâ pecuniâ arbitrio boni viri. eod.

Libellus.

Tomo 5.

Libellus hoc loco definitur: Scriptura brevis, continens intentionem actoris causamque agendi clarè expressam. fol. 110. n. 137. Quæ continere debeat, hoc versu exprimitur. *Quis, Quid, Coram quo: Quo jure petatur: & à quo.* n. 138.

Agens nomine Communitatis vel Ecclesiæ, debet exprimere, saltem in obliquo, nomen Communitatis vel Ecclesiæ. n. eod.

Causa ita exprimenda est, ut per legitimam consequentiam concludatur de præstando quod petitur. fol. 211. n. 140.

Non vitiat libellus, etiamsi actionis nomen non exprimat, dummodo res ipsa dicatur. fol. 211. n. 142.

Sententia est ipso Jure nulla, si ex inepto libello fertur. n. 143. verba tamen libelli interpretanda, quantum fieri potest, ut subsistat. n. 144. & ex una parte aptus libellus eatenus sustinetur. n. 145. In processu sumario cum libellus non requiratur, ejus ineptitudo non obest. eod.

Quamvis Judex, si libellus est ineptus, possit de jure reum absolvere ab observatione Judicij, praxis tamen habet, ut actori injungat, ut alium concludentem offerat. n. 146.

In actione reali sufficit exprimi causam primam. In personali non item: sufficit tamen exprimi remotam. fol. 212. n. 147.

Libellus potest & debet esse alternativus, quando rei petitæ disjunctivè electio competit reo. fol. eod. n. 150. Item, quando incertitudo debiti provenit ex facto alieno. n. 151. Item, quando provenit ex diversitate opinionum. fol. 213. n. 152.

Quando actor nescit, quamnam ex actionibus contrariis sibi competat, potest eas cumulare disjunctivè, cum protestatione, quòd ex altera velit consequi quod debetur: Quo casu si unâ acti one non obtineat, habet regressum ad alteram. Item est si actiones sint contrariæ solum in exercitio. fol. 214. n. 159.

Cumularis in libello actionibus, sententia sunt simul ferenda, si omnes cause sunt expeditæ: secus, quoad causas expeditas potest definitè iudicare. n. 160.

Libellus emendari potest. 1. reddendo clariorrem, stylo in Consistorijs usitato. 2. addendo. 3. detrahendo. 4. recusando superflua. fol. 214. n. 161. Obscuritas potest emendari etiam post litem contestatam, nisi opponeret reus, quo fieret processus

processus nullus. f. 215. n. 163. Addendo emendari potest libellus in Judicio Universalis, hoc est de universitate bonorum, quando Actor aliqua bona omisit specificare. Idem dicendum de Judicio generali & singulari, v.g. si minus petitum est, quam peti poterat. nu. 164. Sed hæc emendatio non videtur fieri posse post litem contestatam. nu. 165.

Circa Qualitates principales libellus ante litem contestatam, non item post emendari potest. fol. 215. n. 166. ubi exemplum. Bene tamen quoad qualitates minus principales, adventitias & extravagantes. n. 167.

Detractione potest libellus emendari usque ad definitivam, sicut & refectione superfluum. fol. 216. n. 168. & seq.

Factâ emendatione post litem contestatam, reatur actor refundere expensas inde ortas. Et nova dilatio pro nova instructione concedenda. n. 170.

Non licet emendare libellum in illis, quæ in favorem rei posita sunt. n. 171.

Licet denique emendare libellum quoad ea, quæ post litem contestatam emerferunt, & non poterant prævideri. n. 172. ubi exemplum.

Clausula Libellus apponi solet: *Super quibus omnibus & singulis peto mihi Jus & Justitiam ministrari.* Quæ quantæ sit efficacia ad purganda vitia, pendet à praxi & consuetudine locorum. Nam alibi salvat defectum conclusionis quæ ex narratis deduci possit, sed non est deducta, unde à Judice deduci potest. 2. Salvat succumbentem à condemnatione in expensis. f. 217. n. 175.

Alia clausula in usu est: *Omni meliore modo.* v. cuius libellus est interpretandus in favorem actoris. n. 176. Alia est: quòd actor se non adstringat ad probandas qualitates adventitias in libello positas. eod.

Alia. Quâ actor protestatur de expensis. V. cuius, si Judex negligat reum victum condemnare in expensis, facit litem suam. n. 177.

Libri Officialium, Ecclesiarum, Monasteriorum, Mercatorum.

Tomo 5.

Libri Officialium publice ad tales conscribendos deputatori, de illis quæ ad officium spectant plenè probant, etiâ contra tertium, & contra non subditum. f. 369. nu. 497. & seq. ubi casus. Non probant tamen in favorem scribentis, nisi scriptum esset aliquid pertinens ad officium illius, tunc enim saltem cum juramento illi crederetur adversus eos qui ad officium destinantur. f. 370. n. 505.

Libri Ecclesiarum vel Monasteriorum probant contra ipsam Ecclesiam vel Monasterium etiam indirectè & consecutivè. Pro Monasterio aut Ecclesia non probant plenè, regulariter loquendo. f. 371. n. 504. & seq. Fundant tamen aliqualem præsumptionem, quæ poterit alijs adminiculis adjuvari. n. 507. ubi exempla.

Christ. Ham. Repert.

Libri Mercatorum, deficiente aliâ probatione, in subsidium saltem semipleñe probant, ita ut proferenti pro se, possit juramentum suppletorium deferri. f. 372. n. 509.

Accedente uno teste faciunt plenam fidem. Et hæc intellige, si producantur ad probandum debitum ex causa ad negotiationem spectante, num. 511.

Libra auti.

Tomo 5.

Hodie constituitur Nonaginta sex Ducatis Venetis, seu Florentinis, adeoque Unça octo Ducatis. f. 209. n. 143.

Limitum translatio.

Tomo 6.

Punitur hoc delictum Judicis arbitrio, attentâ qualitate & conditione personarum & rerum. f. 143. n. 379.

Qui lite pendente limites transponit, cum expensarum refusione causâ cadit, & damnatur ad restituendum tantum, quantum eripere conabatur. eod.

Litigiosum.

Quomodo per citationem res fiat litigiosa, & inducatur litis pendentia, ut nihil innovetur, vide, *Citatio*.

Tomo 5.

Si res litigiosa lite pendente fiat obnoxia Religioni ab eo qui scit rem esse litigiosam, alienatio non rescinditur, alienans tamen duplum alteri rependere jubetur. f. 195. n. 63.

Pereunte instantiâ, desinit res esse litigiosa, & potest alienari, ac præscribi. f. 362. n. 462.

Litigiosi vitium non contrahitur coram Principe solâ supplicatione illi oblata, nisi petitâ esset restitutio in integrum. Neque compromisso: Nec coram Judice incompetente, nec coram Sequestrario. f. 408. n. 712.

Instituta Actione reali, probabiliter fit res litigiosa solâ citatione. Actione instituta in possessorio, possessio, sed non res ipsa fit litigiosa. n. 714. Motâ actione personali, non res ipsa, sed instantia fit litigiosa. f. 409. nu. 714. Idem dicendum de actione Serviana vel Quasi. n. 715.

Actione Judiciorum universalium res ipsa fit litigiosa. possit tamen alienari cautione præstitâ. eod. Idem dicendum de actionibus mixtis. n. 716. Quòd res litigiosa non possit alienari, habet exceptiones, quas vide, f. 409. n. 718.

Emens rem litigiosam, amittit pretium fisco cedens. Et rem redhibere compellitur, si scivit. Si nescivit, pretium cum alia tertia parte pretij recipit. n. 719.

Litis Contestatio.

Tomo 5.

Litis contestatio aliquando est solum eventualis, nempe Protestatio, non aliter contestandi, quam si Exceptiones dilatoriæ rejectæ fuerint. f. 244. n. 234.

T

Litis

Litis contestatio definitur: Principalis negotij apud Judicem hinc inde facta narratio. Vel. Contraria litigantium in ipso bello de principali causa affirmando vel negando facta assertio. f. 159. n. 404. Melius: Initium litis per petitionem in jure propositam, & congruam responsum secutam animo litigandi. f. 260. n. 407.

Sufficit autem si responso fiat, dum in Actore durat animus litigandi, etiam si fiat ex intervallo. n. 408. Neque ex parte Actoris opus est alia petitione, quam libelli oblatione. n. 410.

Litis contestatio inutiliter dividitur in Affirmativam & Negativam. Debet fieri per contradictionem. Quamvis possit fingi casus, quo reus faueretur omnia vera esse quae actor dicit, & tamen negare, actorem recte petere, v.g. ob libelli ineptitudinem, & sic negando litem contestaretur. f. 261. n. 417. ubi casus.

Ad litem contestandam sufficeret generalis contradictio, quamvis adhuc aliquoties confusa. Non tamen sufficeret tam confusa, quae nullam contradictionem exprimeret. f. 261. n. 419. & seq. Si reus diceret: *Mentiri*: sufficienter contradiceret. f. 262. n. 421. Sufficeret etiam dicere: Non credo hac esse vera. Vel: Nescio esse vera. n. 422.

In causa Appellationis, non est necessaria litis contestatio, quin absque ea possit Judex pronuntiare de notoria nullitate sententiae ex actis deprehensa. f. 263. n. 427. ubi nu. 429. quid in Camera observetur.

In Judicij & Processu Summario, litis contestatio non requiritur. f. 263. n. 431. Nec in causis merè spiritualibus, ubi non agitur de alicujus incommodo. eod. Nec in causis Matrimonialibus. eod. Nec quando ex officio Judicis revocanda sunt attentata. n. 432. Nec in causis fiscalibus: factae pacis: Damni emerfuri ex mora: alimentorum decernendorum: Spolij in oppositione & oppugnatione examinis tertium: petitione tertiae & quartae dilationis: executione sententiae: causa Depositum. n. 432.

In causa Restitutionis in integrum Majoris, semper requiritur contestatio litis. Sicut & in Restitutione Minoris, petentis aliquid sibi dari vel fieri, secus si solum petat remotionem alicujus obstaculi. f. 263. n. 433.

In Possessorij requiritur litis contestatio, nisi periculum esset in mora. n. 434.

Recusans litem contestationem, cogi potest vel immisione, vel captis pignoribus. f. 264. n. 435.

Imò potest fieri interminatio, ut ob contumaciam litem habeatur pro contestata. n. 436. & seqq.

Lite contestata, Judex in praedictum alterutrius partis nihil potest innovare. f. 265. n. 443.

Litis contestatio perpetuat actiones etiam temporales, ut etiam elapso tempore maneat jus agendi ad 30. annos, vel ad 40. si ex se durarent 30. annis: & actiones penales etiam contra heredes transeant. n. 444. ubi vide limitationem in actione

de dolo, & in integrum restitutione, quae non perpetuantur.

Litis contestatione Praescriptio interruptitur. n. 445. de quo vide: *Praescriptio interruptio*. Et inducitur malam fidem. f. 266. n. 449.

Per litem contestationem res fit litigiosa. n. 446. vide, *Litigiosum*. hunc effectum etiam facit *Citatio* in actionibus, realibus. n. 447. & alienatio facta per Exceptionem *Litigiosae*, rescinditur. eod.

Litis Pendentia.

Tomo 5.

Ut per Citationem inducatur litis pendentia, nihilq. variari possit, requiritur, quod citatio emanaverit a Judge competente. ad citatum pervenerit, aut per eum steterit, quominus perveniret: quod ex renore citationis plene cognoscere potuerit controversiam, & nuntius eam sufficienter innuaverit. f. 236. n. 279.

Litis pendentia inducitur etiam per sequestrationem. eod.

Locatio Conductio.

Tomo 4.

Locatio Conductio, est Contractus juris gentium, nominatus, honeste fidei, solo consensu initus, de rei alicujus usu vel fructu, vel operis hominis, pro mercede certa confestim definita alteri ab altero concedendis. f. 143. n. 431. Differt ab Emphyteusi sufficienter per hoc, quod Canon in Emphyteusi non habeat rationem mercedis. f. 144. n. 432. Si determinatio mercis coniecta in tertium, ab hoc determinetur, erit Locatio, sin minus, non erit. n. 433.

Locatio non resolvitur, etiam si Merces a Locatore, postquam constituta est, remittatur. f. eod. 434. Quando locatur res fungibilis, ut in ea aliquid fiat, duo contractus interveniunt, Locationis quidem, quia v.g. aurifaber locat operam pro mercede, & Mutui, quia transfertur dominium auri. f. eod. 435.

Quando res aliqua ad usum locatur, v.g. domus, tunc is qui mercedem accipit, dicitur Locator, qui dat, Conductor: quando vero subministratur ab aliquo materia laboranda, volunt aliqui talem esse Locatorem, etiam si mercedem solvat. Sed magis placet universim eum vocari Conductorem, qui solvit mercedem. f. 145. n. 437.

Probabilius est, mercedem posse esse in quacunque materia fungibili, pondere, numero, mensura consistente. f. 146. n. 438. & seqq.

Quando quis pro pretio obligat se ad opus ex sua materia faciendum, non est locatio, sed emptio. f. 148. n. 446.

Sicut in contractu Emptionis, ita & locationis ille praefertendus est, cui post contractum celebratum res locata est tradita. f. 149. nu. 447. Quod si priori conductori res tradita esset traditione ficta, & posteriori traditione reali, prior esset praefertendus. n. 449.

Locatio

de facto aliquo, quod ab haerede praestari non potest. f. 155. n. 469.

Qui emit rem locatam ab homine privato, non a fisco, potest conductorem expellere, qui tamen ager contra Locatorem ad interesse. Idem potest, qui acquirit rei Locatae dominium utile. Non tamen, si per locationem ad longum tempus ipse Conductor acquisisset dominium utile, vel aliud jus reale, v.g. pignoris. f. eod. num. 470. & seqq.

Quamvis emptor vellet locationem continuare, non teneretur tamen conductor continuare, sed potest desistere eodem jure, quo emptor sollet expellere. f. 156. n. 473.

Quando fisco cedunt bona confiscata Locatoris, tunc nec fisco tenetur continuare contractum, nec Locator tenetur ad interesse conductori. f. eod. n. 474. Si tamen fisco succedit ut haeres, tenetur utalij haeredes. eod.

Fideicommissarius non tenetur stare contractui locationis factae ab haerede gravato restituere. fol. 157. n. 475. Si Locator decepit conductorem inficium gravaminis fideicommissi, tenebitur haeres gravatus ad interesse conductori. Secus, si scivit, contractum non posse ulterius extendi ad fideicommissarium: quo tamen casu poterit repetere mercedem, si quam solvit. n. 476.

Minorennis tenetur stare contractui facto a suo tutore qua tali. f. eod. n. 477.

Re dotali a Marito locata, soluto matrimonio tenetur Uxor stare contractui, sicut dictum de Minore. f. eod. nu. 478. & seqq. Idem dicendum de Successore Beneficiario. eod.

Quoad tempus solvendae mercedis, consuetudo vel pacta observanda sunt, alioquin praesumuntur contrahentes voluisse integram solvi ad finem anni. Quod si locatio ad plures annos facta est, censentur tot esse locationes, quot anni in pactum deducti. f. 159. n. 483. Si merces solvenda est ex fructibus, non est solvenda antequam fructus sint collecti. n. 484.

Si possit conductor ostendere, se tribus continuis annis solvisse, tribus distinctis solutionibus unoquoque anno factis, praesumptio fiat pro conductore, quod etiam prioribus annis solverit, nisi contraria probatione elidatur. f. eod. n. 485. Ex libris Rationum potest etiam haberi praesumptio pro debitore, vel contra illum. f. 160. nu. 487. ubi vide discrimen inter librum Creditoris & Debitoris.

Si res locata vendita esset, & emptori facta trina solutio, praesumerentur etiam factae solutiones Vendori, nisi contrarium probet. f. eod. n. 488.

Probabilius est, Conductorem fieri dominium fructuum perceptorum, etiam si non solverit pensionem, quod & praxis observat. f. 160. n. 490.

Locatio ad longum tempus transfert dominium utile, & transit in contractum Emphyteusis. fol. 150. n. 450. & seqq.

Conducere fundum colendum prohibentur milites. f. 152. n. 457.

Conductor potest rem conductam ad breve tempus alteri aequè idoneo locare. f. eod. n. 458. Non obligatur quidem secundus conductor aliqua actione personali, cum inter illos nihil sit actum: quae tamen secundus conductor intulit in domum locatam, manent tacite oppugnorata domino pro pensione solvenda: quod si secundus conductor solvisset primo conductori & respectivè locatori, est ab omnibus liberatus, etiam si ante tempus solvisset. n. 459. Secundus conductor non potest expelli ob negligentiam primi conductoris in solvendo, si ipse solvit. f. 153. n. 460.

Sicut res aliena vendi potest, ita & locari. fol. 153. n. 461.

Servitutes reales non possunt locari nec a domino fundi dominantis, nec a domino fundi servientis. Qui habet praesens servitutem Usus, eam alteri locare non potest. Ususfructus verò & habitatio possunt locari, ita tamen ut contractus finiatu finitū servitute, quia resolutio jure dantis resolvitur jus accipientis. f. eod. n. 462.

Jus Vectigalis, & Pedagogij, quamvis reale, locari potest, quia principaliter spectat commodum personae. eod.

Feudum & Majoratus possunt ad modicum tempus locari. f. 154. n. 463.

Possunt etiam locari opera diurnae, mensurae, annuae. eod.

Extra casum necessitatis, quo possunt Nobiles suis subditis imponere subsidium charitativum, non possunt Nobiles locare operas suorum subditorum, seu rusticorum. f. 154. n. 464.

Res fungibiles locari non possunt, nisi forte ad pompam & ostentationem conductoris. f. eod. n. 465.

Non valet locatio, qua tibi loco rem tuam, putans esse meam. Valet tamen conductio rei suae, si subest clausula *constitui*, quatenus transferretur dominium in locatorem. f. 154. n. 466.

Si quis rei suae possessionem conduxisset, & jus proprietatis esset controversum, finitū locatione teneretur eam restituere, & tunc de proprietate litigare, secus si jus esset liquidum. fol. 155. num. 467.

Quomodo res Ecclesiasticae non nisi ad triennium locari possint, dictum est tomo 1. tract. 4. nu. 100.

Tam Locatoris quam Conductoris haeredes; debent contractui facto ab antecessore insistere, nec expirat morte locantis aut conductoris, nisi factus sit cum clausula, *Quamdiu voluerit*, vel nisi sit

Christi. Ham. Repert.

T 2

Ob

Ob sterilitatem supervenientem non liberatur conductor, spectato jure naturæ, à pensionibus solvendis, quia censetur casus fortuitus in se recepisse, si taxatio est facta secundum æstimationem periculi. Quodsi pacto expresso in se recepit casus fortuitus, probabiliter solum extenditur ad casus non penitus insolitos. f. 161. num. 493. & seq.

Si nulli fructus à conductore colligi possunt ob sterilitatem omnimodam, absque conductoris culpa, liberatur conductor à pensione solvenda. f. 162. n. 495. Si sterilitas non est quidem omnimoda, est tamen magna, remittendum est de pensione cum proportione. num. 496. Si modica est sterilitas, non cogitur aliquid remittere Locator. n. 497. Illa censetur esse immodica sterilitas, quæ tanta est, ut si non remitteretur aliquid de pensione, absterrentur coloni à conducendis fundis: in quo prudentum arbitrio standum est, & practicè illa assignatur: quando ob paucitatem fructuum deducto semine & expensis, si solveretur integra pensio, conductor læderetur ultra dimidium justi pretij. f. 163. n. 498. Tempus computandi, est, quando fructus jam sunt in horreum vel similem locum, cellam, stabulum, accepti, & jam plenus eorum usus esse potest. n. 500.

Ut penitus liberetur conductor, non sufficit, quod deductis impensis nulli fructus sint residui, sed requiritur, ut nullos omnino fructus perceperit, adeoque & seminis jacturam fecerit. f. 163. n. 501.

Si sterilitatis causa non est insolita, sed sæpius accidere consuevit, & quidem circa talem determinatum locum, cujusmodi esset inundatio fluminum tali agro adjacentium, non est necesse, aliquid de pensione remitti. f. eod. n. 502. Quando evenit culpa conductoris, de jure nihil pensionis remittitur. f. 164. n. 503.

Si moraliter certò constaret, sterilitatem esse Pœnam Dei, nihil esset de pensione necessariò remittendum. fol. eod. n. 504.

Colono Partitio, hoc est, qui pro pensione certam quotam fructuum solvit, nihil penitus remittitur ob sterilitatem. fol. eod. n. 506.

Quando intra tempus locationis, præcedentè vel subsequente sterilitatem anno vel annis, sterilitas compensatur fertilitate, etiam si non fuerint anni proximi, nihil de pensione remittitur, & si quid remissum est, facta postmodum compensatione repeti potest, in quantum compensatum est. fol. 164. n. 507. Ut censetur fieri compensatio, tanta debet esse ubertas, ut computatis semine & expensis aliorum amorum, & pensionibus solutis, tantum lucrum remanserit conductori, ut addito illo lucro huic sterilitatis anno damnum præfens definit esse notabile, hoc est, non cogatur conductor ex suo solvere plus, quam dimidiam partem pensionis præfentis. n. 508.

Undecumque, & quantumcunque crescat uberitas fructuum, pensio non propterea est augenda. fol. 165. n. 510. & seqq.

Si domus locata ob hostium irruptionem imminet, incendium, ruinæ periculum, lemmurum infestationem &c. desinit esse habitabilis, liberatur conductor pro rata temporis. fol. 166. num. 511.

Si conductor domum reliquit, quia jam peste infecta est, liberatur, si verò deserat, ut ad securiorem locum se conferat, quia v.g. civitas infecta est, non liberatur. fol. eod. u. 514.

Si conductor in causa est, cur non possit uti domo locatâ, potest dominus totam pensionem exigere, si nulli alteri locet. Si verò locet, tantò minus debet de pensione accipere à priore conductore. fol. eod. n. 515. Impedimento proveniente à locatore, potest illud impedire & non impediens, vel potente monere conductorem & non monente, tenetur locator non solum remittere pensionem, sed etiam præstare interesse. fol. 166. n. 517.

Probabile est, quòd sicut Venditor, ita nec locator teneatur de damno extrinseco, nisi conductor esset mercator. fol. eod. n. 518.

Conductor per se loquendo, & nisi vel expressè vel tacitè aliud convenerit, tenetur solum ad culpam levem, hoc est, ad illam diligentiam præstandam, quam solent communiter patresfamilias non incurri in suis rebus adhibere. fol. 167. nu. 520. & seqq. ubi vide varia exempla culpæ levis.

Quando in domo locata ortum est incendium ab inhabitantibus, sed nescitur cujus culpa, non potest universaliter præsumitur juris esse pro conductore, & incendium numerari inter casus fortuitos, nec etiam contra illum, quasi culpam commississet, sed pendet ex varijs circumstantijs, quid sit præsumendum. fol. 169. n. 525. & seqq. Quando autem DD. communiter dicunt, in casu incendij solum præsumi culpam levissimam, intelligendi sunt de culpa quæ in omittendo vel negligendo consistit, non quæ in committendo vel sciendo, adeoque ex tali culpa non posse puniri, aut ad reparationem condemnari. fol. 170. n. 528.

Ad condemnandum, requiritur ut probetur culpa alicujus certa & determinata persona, nisi incola esset malæ fidei possessor. fol. eod. n. 529.

Culpa probanda esse solum conjecturis & indicijis Judicis arbitrio. Si unicuique in habitat, capi potest, & inquiri, sed non condemnari. eod. Sed de hoc plura verbo, Incendium.

Culpa lata & levis præsumitur, si actor doceat, Inquilinum in loco incongruo, & periculoso lignem excitasse. fol. eod. n. 530.

Conductor potest à Locatore expelli ante finitum tempus ex quatuor causis. Prima causa est, si debito

si debito tempore pensionem non solvat. fol. 171. n. 531. Et hoc verum est, etiam si conventum esset, ut nec ante tempus expelli posset, nec conductor sponte recedere, adjectâ penâ. n. 532. Jure Cæsareo non requiritur biennium. n. 534. bene tamen Jure Canonico. fol. 172. n. 535.

Secunda causa expellendi conductorem legitime est necessitas, post factam locationem Locatori superveniens, nec prævisa, inhabitandi domum locatam. fol. 172. n. 536. Si quis plures haberet domos locatas, in tali necessitate potest expellere quem mallet, nisi ex æquitate potius expellendus esset unus præ alio, ob pensionem non solutam. fol. 172. n. 537. Quodsi pactum adjectum esset de non expellendo, videtur ille casus comprehensus fuisse. n. 538. Extendenda est hæc cautela etiam ad prædia rustica locata. fol. 172. n. 539.

Tertia causa est necessitas rescindi ædes locatas, quæ resectio cum ad locatorem spectet, potest quandoque non perfici nisi emigrante conductore. eod.

Quarta causa est abusus rei conductæ. fol. 173. n. 540. Si conductoris perversa conversatio in ædibus est ejusmodi, ut nec deceat, nec liceat conductorem tolerare, potest totam pensionem exigere, si non potest commodè habere alium, qui absque tali abusu velit conducere. Si non infert talem necessitatem, sed potest tolerari bonâ conscientia, & potest conveniri conductor ratione damni, non poterit pensionem exigere, nisi pro rata temporis. nu. 541.

Expulsio ex prædictis causis fieri posset, etiam si ad contractus securitatem res locata hypotheca subiecta esset. f. 173. n. 542.

Non potest tamen Locator expellere conductorem propria auctoritate. f. 147. n. 543.

Varij sunt casus in jure comprehensi, quibus Locator culpam præstare tenetur, aut damnum etiam sine culpa datum. f. 174. nu. 544. & seqq. ubi referuntur.

In faciendis expensis in rem locatam, loci consuetudo observanda est, secundum quam censetur contractus celebratus. f. 175. n. 548. Locator tenetur facere illas expensas, quæ ad perpetuam rei locatæ utilitatem conservandam sunt necessaria. nu. 549. Ad eundem præstant etiam illæ expensæ, quæ necessaria sunt ad hoc, ut re locatâ conductor utiliter frui possit, ut est: resectio ædium, purgatio cloacæ &c. quasi conductor fecit, potest eas repetere, vel in pensionem computare. nu. 550. Idem dicendum de expensis utilibus à conductore factis cum tacito consensu Locatoris, etiam casu quo culpa sua ante finitum tempus expelleretur. f. 176. nu. 551. Si sine consensu fecit, potest eas auferre, si sine detrimento locatæ rei auferri possunt, nisi conventum esset, ut conductor curaret perfici, etiam si non esset

expressum, cujus expensis. n. 552. Ob expensas à Locatore restituendas, potest conductor rem locatam retinere, quousque solvantur. n. 553.

In prædium urbanum locatum & ædes quæcunque sunt illata, sunt tacitè hypothecata. Si verò rusticum sit, ea solum quæ sciente Locatore sunt investita. f. 176. n. 554. & iterum f. 181. n. 571. Hoc tamen iterum restringitur ad res eo animo illatas, ut stabiliter ibi serventur: neque tamen cessant esse obligatæ, si postquam tali animo sunt illatæ, postmodum animo mutato auferantur. f. 177. n. 556.

Res aliena illata tunc solum est oppignorata, quando dominus in fraudem Locatoris permisisset res suas inferri, quasi essent conductoris, ut pensio non urgeretur. f. 177. n. 557. In spectro jure, etiam libri studiorum causâ illati, imò & opificum instrumenta non subint obligati: sed in hoc consuetudo attendenda. n. 558.

Elapso tempore, si Locator non urgeat, & conductor persistat, an censetur tacito consensu contractus renovatus. distinguendum est inter prædium Urbanum & Rusticum. Si sit Urbanum, vel domus, non ultra censetur contractus protractus, quam donec alteruter velit recedere. Si rusticum, censetur protractus ad integrum annum, sed non ultra. f. 177. n. 559. & seq. ubi vide Corollaria.

Prorogata locatione per tacitum consensum etiam pigora manent obligata. f. 178. n. 560.

Quando finita locatione res iterum elocanda est, conductor respectu rei privatæ non habet jus prælationis, etiam si majus pretium offerat, sed dominus potest, cui voluerit, elocare. f. eod. n. 561. Habet tamen jus prælationis in prædij communibus aut filci, dummodo idem pretium, quod alius offert, solvere velit. f. eod. n. 562.

Qui conducti operarij operâ non amplius vult uti, per se loquendo tenetur ad totam mercedem, si per operarium non stetit, nec alteri operam locavit. fol. 179. n. 564.

Si famulus ante lapsum integri temporis ad quod conductus est, dilectat, spectato jure naturæ solvenda est merces pro tempore præterito: si tamen sine causa recessisset, tenetur redite ad dominum, alioquin teneretur domino ad interesse. fol. 179. n. 566. ubi, quid Jure Bavarico.

Si famulus ad notabile tempus ægrotavit, non habet jus exigendi totam mercedem, nisi famulatus consisteret in tali obsequio, ut posset neglectus intra reliquum tempus compensari, & compensaretur actu extraordinario labore. fol. eod. num. 567. Quamvis Dominus non teneatur ad expensas pro cura famuli, si tamen illas facit, nec aliud monet, censetur donare. fol. 180. n. 569. Non tenetur famulus tempus morbi compensare extendendo famulatum. eod.

Locatori competit actio locati ejusque heredi adversus conductorem, ejusque heredem, ad hoc maximè tendens, ut merces unà cum usuris post moram solvatur. Eadem actio petit sibi rem locatam restituere, quamvis ad hoc competat etiam rei vindicatio. Denique ut res locata deterior facta reficiatur, & omnia damna ex levi culpa illata refundantur: & etiam, si cum damno locatoris à contractu recederet. fol. 180. n. 570. Jure Bavarico constitutum est, ut conductor ob culpam conventus debeat se purgare vel per testes, vel his deficientibus per juramentum. n. 572. ubi de hoc plura.

Conductor si rem domino recuperate volenti non restituerit, sed litem usque ad definitivam sententiam protraxerit, non solum rem locatam, sed etiam æstimationem ejus præbere compellitur. fol. 181. n. 573.

Locatori fundi rustici competit actio *Serviana*, & Locatori prædij Urbani *Quasi Serviana*, de quibus vide, *Serviana actio*.

Conductori datur actio Conducti ad hoc principaliter, ut re conductà uti frui licere præstet, aut interesse solvat. Item, ut domum locis necessarijs reficiat, vel mercedem pro rata temporis remittat, quo non potest conductor ædibus commodè uti: item ut damna ex rei locatæ vitio nata refundat: item ut ob rei locatæ interitum, sterilitatem &c. mercedem proportionaliter remittat, impensas solvat &c. omnia cum limitationibus supra positiss, cum ageretur de Obligationibus locatoris. fol. 183. num. 578.

Ludus.

Est contractus innominatus, quo victori certaminis res ab utroque exposita tribuitur. fol. 334. n. 1068. ubi referuntur conditiones ad Justitiam Ludi requisitæ. Itaque

Ludens debet habere vel dominium, vel liberam administrationem illius rei quam ludo & fortunæ exponit. fol. 335. n. 1069. Si ludus sit licitus, tenetur victus victori de evictione rei expositæ. num. 1070.

Si exponens rem usu consumptibilem alienam, habet unde compenset, ludens nihil tenetur restituere, si nescivit esse alienam; si non habet, tenetur de evictione, si lucrans nescivit; si scivit, ludus non valebat. fol. eod. n. 1072.

Si lusor non habens unde ludat, furetur collatori, & lucratur, potest lucrum retinere, restituito futo, si haberet unde restitueret, si ablatum perdidisset. fol. eod. n. 1073.

Is qui metu aliquem compulsi ad ludendum, tenetur lucrum restituere, non item qui metum passus est. fol. 336. n. 1074. Idem dicendum de inducente per dolum. n. 1075.

Error proprius nocet erranti, nec alter tenetur monere de errore. fol. eod. n. 1077.

L.

Inspectio chartæ per alterius incuriam, non est fraus illicita, bene tamen si de industria. eod.

Qui ob fraudes commissas debet v.g. decem, deinde eodem ludo perdit eosdem, debet nihilominus restituere, quod per fraudem adeptus est. fol. 337. n. 1078.

Non valet ludus, si unus scit se longè meliùs calere ludum; & moraliter certus est de victoria, etiam si non simulet se æqualem. fol. eod. 1079.

Quod si alter scit se inferiorem, & tamen vult ludere, præsumetur animus donandi. fol. 338. n. 1080.

Non tenetur lucrum restituere, qui lucratur ludo privilegiato, hoc est, ut beneficio legis possit quis non solvere, aut repetere solum, etiam si à principio habuisset animum solvendi, & etiam si alter habuisset animum solvendi & non repetendi. fol. 339. n. 1081.

Prohibetur in Jure ludus alearum, & ludus in certis locis. fol. eod. n. 1083. Jure Bavarico accuratius de Jure multa statuuntur. n. 184.

Luminum, & Luminibus non officendi Servitibus.

Tomo 1.

Servitus Luminum est Jus, quo vicinus lumina nostra excipere & præstare tenetur, quatenus ædibus nostris necessaria sunt. ad hoc autem sufficit, si foramen apertum habeat. fol. 249. n. 170.

Servitus ne luminibus officatur, est Jus, quo vicinus lumen à cælo veniens convicino admere & obscurius facere prohibetur, v.g. aliquid in alio collocando. Imò prohibetur auferre parietem, ex quo per repercussionem lumen in ædes vicini devolvitur: non tamen prohibetur auferre, unde plus luminis incideret. eod.

M.

Macedonianum Senatûs Consultum.

Tomo 3.

Hoc Senatûs Consulto prohibetur, ne mutur dentur pecuniæ filijsfamilias, & mutuanti denegatur efficax actio etiam adversus patrem, etiam post emancipationem. f. 181. n. 326. Est primariò favorabile, & etiam odiosum. eod.

Nascitur quidem ex mutuo dato filiosfam: obligatio civilis, quia datur mutuanti actio, sed hæc est infirma, quia debitori conceditur Exceptio ex hoc Scto. Naturalis obligatio & in conscientia non nascitur, ne quidem sublatâ parti potestate. Si tamen filius, neglectâ exceptione solvit, non potest repetere solum, sicut nec fidejussor. Et hoc sensu potest dici, nasci obligationem naturalem. f. eod. n. 327.

Ex eo, quòd hoc beneficium sit in favorem patris introductum, non potest illi filius efficaciter renuntiare.

renuntiare. Ne quidem accedente juramento, si sine præjudicio patris servari non potest: & lupenderet solum obligationem, usquedum fieret paterfamilias. f. 182. n. 328.

Ut filiusfamilias liberetur in conscientia, non est necesse, quòd non sit factus occupator. fol. eod. n. 329. Non tenetur etiam solvere, etiam si neglectâ exceptione condemnatus fuerit, si tamen solvit, repetere non potest. n. 331.

Cessat hæc exceptio in duodecim casibus. 1. Si filiusfamilias sit miles. 2. Si pater sponte consensit. 3. Si filius habeat bona pleno jure ad se spectantia. 4. Si passim pro paterfamilias habitus sit. 5. Si absque fraude alia res quam pecunia mutata fuit. 6. Si pecunia non fuit numerata ut esset mutua, sed aliunde v.g. ex empto debita, & postea in mutuum mutaretur debitum. 7. Si in rem patris mutuum versum est. 8. Si filiosfam. postea sui juris factus contractum approbavit, vel partem illius solvit: quod si pignus dedisset, ad hujus quantitatem dehegaretur exceptio. 9. Si ad sumptus in studijs necessarios datum est mutuum. 10. Si filius à patre negotiationi præpositus fuit, & mutuum non exceptum. 11. Si filiosfam. pro alio fidejussit. 12. Si pater non interponat testamentum contrariè voluntatis, quando ipse nomine accipitur mutuum. Videantur hæc exceptiones. fol. 182. n. 331. & seqq.

Tomo 4.

Mulier non potest validè mandare alteri ut pro alio fidejubeat. fol. 223. nu. 693. ubi vide distinctionem.

Magia seu Maleficium, Vencficium, Sortilegium.

Tomo 6.

Magia seu Maleficium, prout specialiter Magis & Sagis accommodatur, est Crimen publicum, Ordinarium, & Nominatum: & solum extraordinarium dicitur, quòd in illius processu quædam specialia observentur. fol. 144. n. 391.

Qualem solennitatem observare solet Dæmon in Magis recipiendis, refertur n. 382. & seqq.

Quatenus hoc crimen continet illationem damnorum, pertinet ad forum Sæculare. fol. 145. n. 384. Cui non præjudicatur, si Juxta Ecclesiasticus solum monitorium aut medicinale penam inflixit eod. Magistratus sæcularis rectè facit, adhibendo eruditum Theologum in consilium. eod.

Crimen hoc censetur habere causam continuam, & ideo processus ad illum Judicem spectat, ubi deprehenduntur. n. 385.

Malefici de se confessi, etiam de Socijs rogandi sunt, rogati Jure Naturæ obligantur ad indicandos nocentes, de quorum emendatione nulla spes est. fol. 149. n. 405. Item interrogandi, à quo didicerint, vel ad hoc flagitium illecti sint. eod.

M.

Illæ denuntiationes sunt majori fide dignæ, quæ fiunt à sacramentaliter confessis, & per Confessarium dispositis ad seriam penitentiam, & admonitis, ut in denuntiando habeant rationem suæ salutis. fol. 149. n. 404.

Nisi denuncians dicat, talem personam interfuisse ut Vencficam & ut mancipium diaboli conventibus, non multam fidem meretur. fol. 150. n. 405. Imò nisi de singularibus actibus inter choreas & convivia exerceri solitis, singularia exprimantur, fides vacillat, & non reputatur sufficiens ad Torturam. n. 406.

Deinde etiam maleficus dicat, Bertam demone adortasse, nefanda commisisse &c. necdum moralem certitudinem facit: si tamen plures denuntiationes convenirent, nec aliunde elicerentur, torturæ viam facerent. n. 407.

Denuntiationum fides etiam ex eo capite non est integra, quando denuncians pluribus alijs criminibus, quæ per accidens cum maleficio conjuncta sunt, obnoxius est, v.g. si est latro, fur. n. 408.

Variatio quoque vitiat maleficorum denuntiationem, & quandoque præbet fundamentum denovo torquendi. n. 409.

Revocationi denuntiationis, factæ post sententiam mortis sibi dictam, & tempore sacramentalis confessionis vel Evcharistiæ sumendæ, si Judici appareret, reum non levitate animi, non prece, aut pretio, sed ad conscientiam exoneratâ revocasse, illi standum esset, etiam post sententiam. fol. 150. n. 410.

In contrarietate denuntiationum circa certam personam, pro innocentia præsumendum est. Et deprehensâ falsitate denuntiationis in uno articulo etiam quoad alios fidem non meretur. fol. 151. n. 411.

Inimicitia graviter infirmat denuntiationes, & sufficit animi aversio. n. 212.

Bona fama contra denuntiationes multum valet, si constans sit & probata, & alijs innocentæ indicijs adjuta. n. 413.

Ufus & experientia docuit, denuntiationes, etiam sex reorum, sine alijs adminiculis parum firmitatis habere, ob consuetam maleficorum conspirationem. n. 414.

Maiores annis 10. et si minores 25. eandem fidem in hoc etiam crimine merentur, quam majores. n. 415.

Omnia que in alijs criminibus ad torturam sufficiunt indicia, etiam in Sagario sufficiunt. num. 416.

Hujusmodi autem specialia indicia sunt. Si quis profiteatur artem magicam, aut gloriatur, se eam didicisse, & cum alijs Sagis versari consueverit, vel aliunde